

Jonas Vehmonen

Kommunstyrelsen

Avveckling av kommunens kapitalförvaltning för att minska upplåningsbehovet

Ärende

I maj 1998 avsatte kommunen 300,0 miljoner kronor av intäkterna från försäljningen av Danderydsbostäder till en extern långsiktig kapitalförvaltning. Marknadsvärdet på kapitalförvaltningen vid utgången av augusti uppgick till cirka 157 miljoner kronor. Kapitalförvaltningen har minskat med anledning av att medel har använts till att täcka delar av pensionsåtagandet.

Med anledning av kommunens höga planerade investeringstakt åren 2023-2025 i kombination med förväntade stigande marknadsräntor föreslår kommunledningskontoret att kommunen avyttrar hela det externt förvaltade kapitalet för att minska upplåningsbehovet.

Kommunledningskontoret kommer under slutet av 2024 skriva fram förslag till en revidering av Finanspolicyn gällande avsnittet för kapitalförvaltning.

Kommunledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsens beslut

1. Kommunstyrelsen noterar informationen om extern kapitalförvaltning per den sista augusti.
2. Kommunstyrelsen bemyndigar kommundirektör och ekonomichef i förening att teckna kommunens firma gällande handlingar som rör avyttring av värdepapper för kommunens räkning. Bemyndigandet gäller till och med den 31 augusti 2024.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

3. Kommunfullmäktige beslutar att kommunen ska avyttra det externt förvaltade kapitalet med start den 1 februari 2024. Avyttringen ska göras med 35,0 miljoner kronor i början av månaden från februari till och med maj. I början av juni 2024 ska återstående del av kapitalinnehavet avyttras.

Jonas Vehmonen

Bakgrund

Kommunen sålde samtliga aktier i Danderydsbostäder AB till Drott AB år 1997. I maj 1998 avsatte kommunen 300,0 miljoner kronor av intäkterna från försäljningen till en extern långsiktig kapitalförvaltning. Det initiala syftet med kapitalförvaltningen var att hantera åtagandet i form av pensionsutbetalningar. Det innebär att om utbetalningen översteg 20,0 miljoner kronor skulle det överstigande beloppet tas ifrån det förvaltade kapitalet, den så kallade matchningsstrategin. Med anledning av kommunens goda ekonomi och likviditet beslutade kommunfullmäktige 7 december 2020 § 160 att upphäva matchningsstrategin, vilket innebär att kommunen fullt ut ska finansiera utbetalningarna det år pensionerna betalas ut från och med 2021.

Kommunledningskontorets utredning

I kommunens Finanspolicy (KS 2021/0109) regleras kommunens kapitalförvaltning. Av Finanspolicyn framgår bland annat att kapitalet ska förvaltas med en lång tidshorisont, upp till femtio (50) år och kapitalet ska användas för att öka kommunens tillgångar och balansera mot kommunens långfristiga skulder och pensionsskuld.

Kapitalet ska förvaltas av en extern kapitalförvaltare. År 2014 genomförde kommunen en upphandling av kapitalförvaltare för att förvalta kapitalet. Cliens valdes som kapitalförvaltare. Kommunen har valt fonderna Cliens Mixfond B och Cliens Sverige Fokus B.

Marknadsvärdet på den externa kapitalförvaltningen vid utgången av augusti uppgick till 157,3 miljoner kronor, vilket innebär en ökning innevarande år med 7,7 miljoner kronor. Avkastningen i procent innevarande år fram till utgången av april är positivt om 5,1 procent jämfört med index som är positivt med 4,8 procent. Den ackumulerade avkastningen sedan start 2014 uppgår till 71,0 procent jämfört mot index om 70,4 procent. Vid utgången av augusti var den sammanlagda fördelningen i fonderna 61 procent aktier, 30 procent räntebärande papper och 9 procent kassa.

Sammanställningen nedan visar marknadsvärde på kommunens avsatta medel i kapitalförvaltningen per april och augusti 2023 samt per december 2022.

Extern kapitalförvaltning marknadsvärde (mnkr)	Utfall	Utfall	Skillnad		Utfall
	aug 2023	apr 2023	mnkr	%	helår 2022
Cliens	157,3	164,0	-6,7	4%	149,6

Jonas Vehmonen

I budget 2023 och plan 2024–2025 som antogs av kommunfullmäktige 17 november 2022 § 159 budgeteras investeringarna uppgå till sammanlagt 1 612,5 miljoner kronor för åren 2023–2025. Kommunfullmäktige fastställde ombudgeteringar den 20 mars 2023 § 46 om 92,3 miljoner kronor från år 2022 till 2023, vilket innebär att budgeterade investeringar för åren 2023–2025 uppgår till 1 704,8 miljoner kronor (*1 612,5 mnkr + 92,3 mnkr*).

Kommunens befintliga lån uppgår till 600,0 miljoner kronor per augusti. De budgeterade investeringarna planeras att finansieras främst med nyupplåning att läggas till befintliga lån. Det kommer innebära betydligt högre räntekostnader för kommunen framöver och som belastar kommunens resultat. Kommuninvest där kommunen har delar av lånen gör i september månad bedömningen att upplåningsräntorna är omkring 4,5 procent, jämfört med räntan 2022 då den genomsnittliga räntan på kommunkoncernens alla lån uppgick till 0,7 procent. Riksbanken flaggar för att räntan förväntas öka framöver och kommer ligga kvar under en längre tid.

Vid ett antagande att de budgeterade investeringarna enbart finansieras genom nyupplåning till en ränta om 4,5 procent visar att räntekostnaderna 2025 kan uppgå till cirka 103 miljoner kronor (*(1 704,8 mnkr + 600,0 mnkr) x 4,5% ränta*), jämfört med 2022 då räntekostnaden för kommunen uppgick till 3,0 miljoner kronor.

Ett möjligt sätt att minska behovet av nyupplåning och därmed minska ökningen av kommunens lån är att avyttra kommunens externt förvaltade kapital. Den externa kapitalförvaltningen per augusti uppgick till cirka 157 miljoner kronor och om hela innehavet avyttras minskar lånebehovet med motsvarande belopp. Vid ett antagande om en ränta om 4,5 procent så minskar det räntekostnaden med 7,1 miljoner kronor (*157 mnkr x 4,5 %*) per år.

Jonas Vehmonen

Kommunledningskontorets yttrande

Det initiala syftet med den externa kapitalförvaltningen var att hantera åtagandet i form av pensionsutbetalningar. Det innebar att om utbetalningen översteg 20,0 miljoner kronor skulle det överstigande beloppet tas ifrån det förvaltade kapitalet, den så kallade matchningsstrategin. Det betydde att kommunen tog ut likviditet från kapitalförvaltningen för att likviditetsmässigt betala delar av pensionskostnaderna. Vid upphävandet av matchningsstrategin var ett av argumenten att det var fördelaktigare för kommunen att låta det förvaltade kapitalet stå orört och växa än att ta ut medel från det förvaltade kapitalet. Vid tidpunkten hade kommunen en hög likviditet och räntorna var låga. Kommunen behövde inte likviditetsmässigt finansiera pensionskostnaderna. Dessutom har förvaltningen av kapitalet ingen direkt koppling till kommunens pensionsskulder utan är kopplad till kommunens totala skulder, där lån ingår.

Kommunen har ökat sina lån med 100 miljoner kronor i slutet av mars 2023. Kommunen har nu totalt 600 miljoner kronor i lån. I augusti 2023 prognostiserar kommunen ha fortsatt låg likviditet på grund av negativ likviditetsflöde (lägre resultat och högre investeringar i år jämfört med föregående år) och kan vara i behov att utnyttja checkräkningskredit alternativt öka låneskulden ytterligare. Med den förändrade ekonomiska miljön med högre räntor och kommunens stora behov av att uppta nya lån med anledning av budgeterade investeringar gör kommunledningskontoret bedömningen att det är fördelaktigare att minska nyupplåningen jämfört med att förvalta medel i extern kapitalförvaltning. En minskning av nyupplåningen harmoniserar också med Finanspolicyn som reglerar ränteriskerna och att begränsa resultateffekterna av stigande räntor.

Därför föreslår kommunledningskontoret att avyttra det externt förvaltade kapitalet för att minska kommunens behov av att uppta nya lån, och därmed minska räntekostnaderna och ränteriskerna. En annan anledning till att kommunledningskontoret förslag är att det är svårt att anse att kapitalförvaltning är en kommunal angelägenhet speciellt när en kommun även har lån som dessutom ökar.

Kommunledningskontoret vill informera om en eventuell konsekvens av detta beslut. Om kommunen i framtiden önskar få en rating av exempelvis Moody eller Standard & Poor kan ratingen påverkas negativ om kommunen inte har tillgång till en likviditetsreserv eller andra tillgångar som på kort tid kan bli likvida medel¹. En rating är bra att ha om en kommun har ett

¹ Exempel på tillgångar som inte är likvida medel men kan inom en kort tid bli likviditet är aktier eller fonder.

Jonas Vehmonen

lånebehov på ett antal miljarder kronor där minst en miljard kronor lånas upp kontinuerligt via obligationslån. Det är kommunledningskontorets uppfattning att kommunens lånebehov inte når ett antal miljarder kronor under en överskådlig framtid vilket betyder att behovet av en rating är lågt. Dessutom har kommunen Kommuninvest som en finansieringskälla.

Kommunledningskontoret vill också kort informera om att kommunens pensionsförpliktelse som kallas ansvarsförbindelsen². Den var i slutet av år 2022 omkring 465 miljoner kronor. I relation till kommunens summa tillgångar i balansräkningen motsvarar det omkring 14 procent. År 2016 var den cirka 550 miljoner kronor. Minskningen har börjat öka eftersom det är fler som har intjänat pension innan 1998 som erhåller pension nu. Minskningen eller utbetalning av pensionskostnaderna de senaste två åren är omkring 20 miljoner kronor per år. I relation till kommunens summa tillgångar i balansräkningen motsvarar det under 1 procent.

Det finns olika alternativ med vilken takt avyttringen kan genomföras. Antingen avyttras hela det externa kapitalet vid ett och samma tillfälle, eller så sker avyttring över tid. En avyttring över tid innebär mindre risk för att avyttra kapitalet vid en ekonomiskt ogynnsam tidpunkt, och då kan avyttringen till exempel ske över en konjunkturcykel som vanligtvis varar mellan tre och åtta år. Kommunledningskontoret föreslår att hela avyttringen är genomförd under fem månader. Vidare föreslår kommunledningskontoret att avyttringen görs med 35,0 miljoner kronor i början av månaden från februari till och med maj. Början av juni 2024 ska återstående del av kapitalinnehavet avyttras.

Kommunledningskontoret kommer under 2024 skriva fram förslag till en revidering av Finanspolicyn gällande avsnittet för kapitalförvaltning när hela det externa kapitalet är avyttrat. Finanspolicyn revideras först i samband med att hela kapitalet är avyttrat eftersom delar i avsnittet för kapitalförvaltning inte längre är relevanta när kommunen inte längre innehar externt förvaltade medel.

Konsekvenser för barn och unga

Ärendet har inga konsekvenser för barn och unga.

² Pensioner intjänade innan 1998 redovisas som ansvarsförbindelse och kostnaden redovisas när pensionen utbetalas. Ansvarsförbindelse redovisas i kommunens årsredovisning men är utanför balansräkningen. Det är bara pensionsavsättningen som finns i balansräkningen.

Jonas Vehmonen

Ekonomiska konsekvenser

Avyttring av externt förvaltad kapital minskar kommunens upplåningsbehov vilket minskar räntekostnader och kommunens ränterisk. Vid en låneränta om 4,5% minskar räntekostnaderna med cirka 7,1 miljoner kronor. Om kommunen helt avvecklar kapitalförvaltningen frigörs arbetstid. Exempelvis minskar operativa arbetsuppgifter som uppskattas till omkring 100 timmar per år. Vidare behöver inte kommunen genomföra en ny upphandling av en kapitalförvaltare som uppskattas till minst 150 timmar.

Kommunen kommer gå mista om en eventuell positiv avkastning framöver. Avkastningen innevarande år uppgår fram till och med augusti till 7,7 miljoner kronor. Det finns ingen garanti för vad en eventuell framtida avkastningen kan bli. Kan till och med bli en negativ avkastning.

Johan Lindberg
KommundirektörBjörn Wallgren
Ekonomichef

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteutlåtande, Avveckling av kommunens kapitalförvaltning för att minska upplåningsbehovet
2. Cliens månadsrapport, Danderyds kommun 2023-08-31
3. Kommunfullmäktiges beslut, 2023-03-06 § 46
4. Kommunledningskontorets tjänsteutlåtande, 2023-02-07
5. Kommunfullmäktiges beslut, 2022-11-17 § 159
6. Kommunfullmäktiges beslut, 2020-12-07 § 160
7. Kommunledningskontorets tjänsteutlåtande, 2020-09-29